

BELEIDSPLAN 2017 – 2020
(verkiezing Voorzitter OVB 2017)
Philippe DECLERCQ

1. Uitgangspunt

De OVB heeft een 2-ledige opdracht, nl. de belangen behartigen van de advocaat en deze van de rechtzoekende. Die dubbele belangenbehartiging biedt, samengenomen met de talrijke andere bevoegdheden van de OVB, mogelijkheden die tot nu toe onbenut of onderbenut zijn gebleven.

1. De rol van de advocaat

Als we het over een beleidsplan hebben, moeten we ons allereerst de vraag te stellen naar wat de advocaat zo bijzonder maakt. Ik vertrek daarbij van de integriteit van de advocaat, het vertrouwen dat hij moet genieten, zijn onafhankelijkheid en zijn maatschappelijke opdracht.

De integriteit van de advocaat lijkt vanzelfsprekend. Zijn mandaat *ad litem* en zijn bijzondere rol in een rechtstaat vragen om een bijzondere integriteit. Daarenboven straalt de integriteit van een advocaat - of het gebrek eraan - af op de gehele beroepsgroep.

Het vertrouwen in de advocaat moet volledig zijn. De cliënt hoeft niet op minder te vertrouwen dan waar hij recht op heeft. Zo moet de cliënt erop kunnen vertrouwen dat het beroepsgeheim niet geschonden wordt en dat de advocaat geen andere belangen dient dan de zijne.

De onafhankelijkheid van een advocaat en het niet dienen van andere belangen zijn basiswaarden waarop elke cliënt moet kunnen rekenen. Die onafhankelijkheid houdt niet noodzakelijk in dat het arbeidsrechtelijk statuut van een advocaat dat van een zelfstandige is. Van belang is dat de cliënt erop kan vertrouwen dat de advocaat bij zijn belangenverdediging niet afhankelijk is van derden.

Ten slotte heeft de advocaat een maatschappelijk opdracht. Hij oefent niet enkel een economische activiteit uit tegen een vergoeding. De advocaat is meer dan louter een ondernemer, reden waarom hij het monopolie van de vertegenwoordiging mag opeisen. Het monopolie steunt op zijn unieke opdracht tot bijstand, verdediging en vertegenwoordiging van cliënten, los van het economisch gevolg dat men daaraan geeft.

De bijstand in eerste en tweede lijn: het zijn geen hapjes uit een economische taart, maar opdrachten ter bescherming van de rechtzoekenden, ook de minder begoeden. Terecht hameren ook advocaten actief in de bijstand van minderjarigen telkenmale op het principe van de noodzakelijke bescherming van die minderjarige.

2. De meerwaarde van de advocaat

De idee dat ook derden, niet-advocaten, juridische bijstand kunnen verlenen, juridisch advies kunnen verlenen, doorverwijzing kunnen doen, enz. ..., is correct. Tegelijk stelt zich de vraag naar wat een advocaat complementair kan of mag beoefenen.

Twee dingen mogen hierbij niet verward worden: de kernwaarden van het beroep enerzijds en de opdrachten van de advocaat anderzijds.

Het is precies in de unieke rol van de advocaat dat zijn meerwaarde ligt t.o.v. de juridische bijstand die geleverd wordt door derden die niet gebonden zijn door het beroepsgeheim, noch door de vertrouwelijkheid van de briefwisseling. De bijstand van derden is niet van dezelfde aard noch van dezelfde kwaliteit als deze die de advocaat kan leveren. Vereiste is wel dat de advocaat de kwaliteit brengt die in verhouding staat tot de bijzondere aard van de bijstand die hij - en hij alleen - kan leveren.

De uitdaging bestaat er dan ook in de specifieke opdrachten van de advocaat te beschermen en te verruimen zonder in te boeten op de kernwaarden.

2. Ruimte voor verbetering

1. De deontologische handhaving schiet tekort

Terecht wijzen de advocaten, de balies en de OVB regelmatig op de naleving van de deontologie als garantie voor de bescherming van de rechten van de rechtzoekenden.

De wisselende houding echter van de bewakers van de deontologie, nu de stafhouders, maken dat de tucht een tandzaagprofiel heeft met hoogten en laagten, alle inspanningen ten spijt. De noodzakelijke consistentie komt niet uit de verf onder het actuele beleid, ondanks alle goedbedoelde afspraken van stafhouders.

2. Vertrouwen moet men verdienen

Vertrouwen komt te voet en gaat te paard. Het is een werk van lange adem. Vertrouwen kan verloren worden ten gevolge van enkele gebeurtenissen.

Het vertrouwen van de ene wekt niettemin wantrouwen bij de andere. De cliënt in strafzaken moet er bijvoorbeeld op kunnen vertrouwen dat zijn advocaat zelfs moet kunnen liegen. De buitenwereld heeft het daar moeilijk mee en wantrouwt de advocaat soms.

2.1.

Op het vlak van de erelonen heeft de advocatuur te lang getalmd. Een soms misbruikte vrijheid van het bepalen van het ereloon, het jarenlange gebrek aan transparantie - en zelfs bij transparantie, het gebrek aan voorspelbaarheid - creëert wantrouwen.

De advocaat dient de cliënt per zaak, uit eigen initiatief en schriftelijk te informeren over de erelonen.

2.2.

Ook het kader van de procedures waarin de advocaten moeten opereren wekt onvoldoende vertrouwen. De formule om in een bipolaire betwisting jarenlang te wachten op een resultaat vraagt een geduld dat men niet van de rechtzoekende kan verwachten.

3. De maatschappelijke opdracht van de advocaat moet behouden blijven

De algemene invoering van het uurtarief, de betaling vanaf dag 1 van de stagiair, het grote aantal advocaten, de druk van de cliënten (o.m. op de erelonen), het alomtegenwoordige internet, de systematische beknibbing op de erelonen en de *vermarkting* van de maatschappelijke opdracht (zoals dit ook bestaat op andere domeinen) leiden de advocaten af van hun maatschappelijke opdracht.

Advocaten verliezen hun rol uit het oog.

4. De bijstand blijft te beperkt

In een complexe wereld, waarvan sommigen de juridisering aanklagen, is de nood aan bijstand, ook juridische bijstand, groot. Op verschillende domeinen schiet deze bijstand nog tekort: voor minderjarigen in het onderwijs, in het kader van de rechtsbijstandsverzekering, bij bemiddeling, enz. ...

Rechtzoekenden proberen betwistingen zelf uit te vechten voor de rechtbanken, bij de administratieve rechters of bij interne procedures, of ze proberen het helemaal niet. Dit is hoe dan ook een te vermijden situatie, niet zozeer voor de advocaten, wel voor de rechtzoekenden zelf.

5. De kwaliteit kan en moet omhoog

Er is kwaliteit tot in het indrukwekkende toe. Helaas is er ook het tegengestelde. Er is met andere woorden geen kwaliteitsgarantie, minstens is die onvoldoende.

Voor sommige activiteiten is de geboden kwaliteit te hoog. Er komen geschillen voor de rechtbanken waarvan men zich kan afvragen of daarvoor een advocaat met 5 jaar opleiding, een magistraat met evenveel jaar opleiding en een magistraat met nog eens die opleiding, in stelling moeten worden gebracht.

Voor andere domeinen wordt er dan weer onvoldoende kwaliteit gevraagd en geboden. Er is geen gerichte opleiding die het gewenste resultaat oplevert.

3. De rol van de OVB

1. Een performante Orde

Bij een kandidaatstelling voor het voorzitterschap van de OVB moet er aandacht worden geschonken aan de OVB en de mogelijke verbeteringen daaraan om de taak 'bescherming van de belangen van de advocaat en de rechtzoekende' te garanderen.

Om de stage en beroepsopleiding, de permanente vorming, de reglementering van het beroep en de juridische bijstand te realiseren conform aan artikel 495 van het Gerechtelijk Wetboek is er nood aan een OVB die gedragen wordt, herkenbaar is, efficiënt (zuinig) en effectief (resultaat boeken). Tel daarbij de communicatie namens de Vlaamse advocaten alsook de digitalisering van het beroep en het is duidelijk dat er nood is aan een goedlopende, performante machine.

2. In samenwerking met de balies

Ook in de samenwerking tussen de OVB en de lokale balies blijft hetzelfde dubbel doel behouden: de belangen van de advocaat en de rechtzoekende.

Ik verwacht van de OVB een instelling die 1) gedragen is door de advocaten, 2) herkenbaar is, 3) efficiënt werkt en 4) resultaten boekt. Die vereisten stellen zich m.i. ook naar de balies die op verschillende vlakken beter scoren (op 1 en 2) doch op andere vlakken minder goed geplaatst zijn (3 en 4).

2.1.

Een lokale balie is gemakkelijk herkenbaar in een kleine kring (overleg magistratuur/BJB/CJB/activiteiten/stafhouderfiguur), maar buiten die kring is vooral de BJB-activiteit en de 1ste lijnbijstand bij het grote publiek gekend. De benaming van stafhouder is wel gekend, doch zonder dat daarom zijn functie steeds correct ingeschat wordt.

De inzet van personen en middelen op lokaal niveau is niet mis. Het aantal leden in de raden, het aantal wisselende stafhouders, de medewerkers, de vrijwillige medewerkers, de BJB-medewerkers, de CJB-medewerkers, enz. De Conferenties van de Jonge Balies en de reeks van openingen van het gerechtelijk jaar, inclusief in Wallonië, geven ook aan dat er nood is aan een verenigingsleven.

De meeste advocaten voelen zich behorende tot hun balie, niet tot de OVB. Dat is een structureel probleem dat aangepakt moet worden want verwachtingen t.o.v. de OVB zijn groot en groeiende.

2.2.

Wat de efficiëntie betreft, lijken de lokale balies niet efficiënter dan de OVB, integendeel.

Om te wegen op de besluitvorming is de schaal en het forum van de OVB echter meer aangepast dan die van een lokale balie. Op het terrein is er de permanente roep en nood om samen te werken en reglementering te uniformiseren. Vanuit de buitenwereld, inclusief de politieke buitenwereld, is er nood aan één permanente gesprekspartner.

In de tandem 'lokale balies – OVB' zit nog teveel energieverlies. De duurtijd gespendeerd aan de werking van de commissie stafhouders, de contacten op de openingsconferenties, de stafhouderdagen en de zittingen van de algemene vergadering, zou een hoger rendement moeten opleveren.

4. Acties

A. Wat de advocaat betreft

1. De rol van de advocaat

1.1.

Van pleitmonopolie naar proceduremonopolie¹, met als doel de rechtzoekende beter te beschermen. Nu de vereisten voor het opstellen van een dagvaarding, een conclusie, een verzoek tot hoger beroep in strafzaken verstrengd zijn, is het maar logisch om dit exclusief

in de handen van een advocaat te leggen. Het verbetert het debat en komt zo de rechtsbedeling ten goede.

1.2.

Al is het juist dat het juridisch advies niet voorbehouden is voor advocaten, pleit ik voor het instellen van een advocatenadvies². We kunnen als beroepsgroep niet de schouders ophalen bij het feit dat juridisch advies ook door derden kan verschaft worden. Aan ons om het verschil te maken in het belang van de rechtzoekende.

We hebben de sleutel in handen: onze merknaam en onze deontologie. Het advocatenadvies zou – de naam zegt het zelf – enkel door advocaten kunnen gegeven worden. Het zou moeten voldoen aan welbepaalde vereisten, zoals een korte weergave van de pertinente feiten, de toepasselijke rechtsregels en een gemotiveerd advies, gesteund op actuele rechtspraak en rechtsleer.

1.3.

De unieke rol van de advocaat moet op het terrein worden waargemaakt. De domeinen waarin de rechtzoekende, ook buitengerechtelijk, bescherming behoeft maar de advocaat nu niet actief is, moeten worden opgelijst.

2. Het aantal advocaten

Het algemene geluid – meer dan een gerucht – is dat we met te veel advocaten zijn. Vele advocaten vinden dat we met teveel zijn. Zelden vindt men dat van zichzelf.

De OVB dient geen getal na te streven, dient de toegang tot het beroep niet met één of andere financiële drempel te verhogen, dient evenmin de uitgang uit het beroep te bespoedigen, maar dient een geheel van maatregelen te nemen waardoor bekwame advocaten de rechtzoekenden bijstaan en deze laatsten hun rechten verdedigd zien.

Een voorbeeld van wat eenvoudig te realiseren is: gedurende enkele jaren de rechtenstudenten er openlijk op wijzen dat de keuze voor de advocatuur economisch onzeker is³. Dat vraagt uiteraard de erkenning (zelfs de publieke erkenning) dat er een problematische economische toestand is. Tegelijk moet bijzondere aandacht gaan naar de problematiek van de oudere advocaat.

3. De rechtsbijstandsverzekering

Conform de recente rechtspraak van het Hof van Justitie moet er gewaakt worden over de bijstand van de advocaat telkenmale de rechten van de rechtzoekende bescherming behoeven.

Er moet een cel rechtsbijstandsverzekering⁴ worden opgericht om de nakende regelgeving in verband met de rechtsbijstandsverzekering te evalueren en de situatie in de praktijk op te volgen.

Het is tevens een vaststelling dat in de laatste nieuwe regelgeving voorzien wordt in een evaluatie op een later tijdstip. Het is aan de OVB om van bij het begin de opvolging van deze regelgeving te verzorgen.

4. De stage⁵

De stage wordt in zijn aanvang best geïntegreerd in de studieopleiding. De hervorming moet fundamenteel zijn en gericht op een verbeterde kwaliteit van de stagiair.

Helemaal af te raden is de piste waarbij de vergoeding van de stagiair wordt verhoogd om op die wijze de markt te 'saneren'. De stagemesters die deze verhoogde vergoeding financieel niet aankunnen uit de markt drijven, is een gebrekkige maatregel. Op een markt waar de druk op de erelonen hoog is, is het contraproductief om de vergoeding voor de stagiairs aanzienlijk te verhogen.

Een aanzienlijke verhoging van de vergoeding van de stagiair zou maar het gevolg kunnen zijn van een aanzienlijke wijziging van de markt zelf, bijvoorbeeld een beduidend kleiner aantal advocaten, of nog, een beduidend grotere markt met hogere inkomsten.

5. Een geregelde markt⁶

Men kan niet vragen aan de overheid om de markt te reguleren via bijvoorbeeld gegarandeerde tarieven en tegelijkertijd wensen dat men binnen die markt volledig vrij kan handelen. Men kan niet vragen aan de overheid van een monopolie toe te kennen en dan vragen binnen dit monopolie vrijgelaten te worden. Men kan het aantal advocaten niet beperken zonder tegelijk oog te hebben voor de essentie van de opdracht van de advocaat, namelijk bijstand en vertegenwoordiging en de maatschappelijke realiteit.

Men kan niet én welbepaalde voordelen genieten (bijvoorbeeld fiscale vermindering) én vrij blijven van verplichtingen. We kunnen niet vragen aan de rechters om hun werklast te verhogen - over het gehele jaar - en zelf vasthouden aan een historisch gegroeide gerechtelijke vakantie.

6. De specialisatie⁷

Het is hoognodig in een systeem van specialisatie te voorzien. Specialisatie, niet om een beperkte groep te beschermen ten opzichte van derden, wel om de rechtzoekende die kwaliteit te geven die hij verdient en de transparantie bij zijn keuzevrijheid. Ook de specialisatie van de algemene advocatuur kan worden opgenomen (te vergelijken met de dokter/huisarts).

Het voordeel van de specialisatie is dat de rechtzoekende weet op wie hij een beroep doet en dat de advocaat een verhoogd ereloon kan vragen.

Een specialisatie binnen de specialisaties moet vermeden worden om een gevaar van te grote profilering tegen te gaan. De specialisatie zelf mag geen financiële drempel inhouden om op die wijze een verkeerd selectiesignaal te geven. De specialisatie dient in een ruime overgangstermijn te voorzien, en rekening te houden met bestaande ruime ervaring.

B. Wat de OVB betreft

1. Vooraf: wat het balielandschap betreft

De balies blijven bestaan en fuseren of verenigen zich vrijwillig op het door hen gewenste niveau.

2. De verhouding balies/OVB

Betere samenwerking door versterking van de rol van de algemene vergadering, het eigen voorzitterschap van de algemene vergadering, het rechtstreeks lidmaatschap van de advocaat bij de OVB en de rechtstreekse betaling van de bijdragen aan de OVB.

Op die wijze zal de advocaat betrokken zijn bij enerzijds de balie en anderzijds de OVB, zonder dat deze laatste als een 'vreemd orgaan' wordt aanzien. De betrokkenheid wordt vergroot, ook financieel.

Met de vernieuwde werking is het niet nodig om lokale balies als tegengesteld te zien aan de OVB, integendeel.

2.1. De versterking van de rol van de algemene vergadering⁸

Op dit ogenblik wordt er met kansen gemorst in de algemene vergadering. Deze vergadering is een echt basisonderdeel van de OVB en moet een actievere rol spelen binnen de OVB.

Niet dat de algemene vergadering nu geen actieve rol speelt, maar de algemene vergadering maakt veel te weinig gebruik van haar initiatiefrecht. De oproep is om actiever zelf voorstellen te formuleren binnen de commissies en binnen de algemene vergadering.

2.2. De algemene vergadering krijgt een eigen voorzitter⁹

Dit actiepunt heeft reeds voorwerp uitgemaakt van een hervormingsvoorstel. Het voordeel van deze voorzitter is dat hij de agenda van de algemene vergadering bepaalt, de vergadering leidt en dat de algemene vergadering als een wetgevend orgaan autonoom kan functioneren waarbij de bestuurders uitvoering geven aan wat de vergadering heeft beslist.

De bestuurders kunnen uiteraard initiatief nemen en uitvoering geven, net zoals zij dat nu doen. De situatie moet echter vermeden worden waarbij de algemene vergadering als een soort van 'oppositie' of 'kritische meerderheid', al dan niet verdeeld, de raad van bestuur aanzet, afremt, ondervraagt, beïnvloedt, enz. ...

Een gezonde samenwerking vraagt een verbeterde werking van de algemene vergadering (en van de raad van bestuur).

3. Interne (re)organisatie¹⁰

De organisatie van de OVB is niet perfect, er moeten verbeteringen worden aangebracht, o.m. een sterke HR-manager, een echte raad van bestuur, een woordvoerder en een studiedienst voor de hele OVB (eenvoudig intern te bevragen).

Momenteel doet de raad van bestuur van alles wat.

Daarnaast moet er binnen de OVB ruimte gemaakt worden voor een adviesorgaan¹¹ waarin rechtzoekenden betrokken zijn.

4. De naamsverandering¹²

De OVB dient dringend haar naam te wijzigen. Derden hebben onvoldoende zicht op wat de OVB betekent. Het hoeft van derden ook niet verwacht te worden dat zij het onderscheid maken tussen lokale Ordes en een Vlaamse Orde, tussen een balie en een Orde, tussen een stafhouder en een voorzitter.

De buitenwereld dient echter op een gemakkelijke wijze te weten wie spreekt voor de Vlaamse advocatuur.

Wat de interne kenbaarheid en herkenbaarheid van de OVB betreft, zal een rechtstreeks lidmaatschap¹³ van de advocaten en een rechtstreekse financiële bijdrage¹⁴ de betrokkenheid van de individuele advocaat met de OVB versterken.

5. Handhaving op Vlaams niveau¹⁵

De bestaande tucht/handhaving op de schouders van de stafhouders doet bij die stafhouders telkenmale de vraag rijzen naar een meer uniforme aanpak.

Op korte termijn dient m.i. een Vlaamse handhavingsorgaan te worden gecreëerd. Een orgaan dat een consistent beleid kan uitstippelen, de procedurele waarborgen biedt en de tegelijk nodige knowhow in huis heeft om te komen tot een volwaardig tuchtbeleid.

Toegespitst op de belangrijke inbreuken moet dit op termijn leiden tot een groter vertrouwen van derden in de advocatuur en een behoud van de integriteit van advocaten.

6. Uniformeren van de regelgeving¹⁶

Vanuit de praktijk inzake 2de lijnbijstand, inzake optreden van jeugdadvocaten, inzake organisatie van de 1ste lijnbijstand, komen vragen naar voren i.v.m. een uniforme regelgeving.

7. Personeel¹⁷

Het personeel van de OVB organiseren op basis van vertrouwen en kwaliteit.

Er moet een splitsing gemaakt worden tussen administratief en juridisch, uitvoerend en beleidsmatig personeel.

Tussen het bestuur en het beleid moet er een schakel worden ingebracht die toelaat dat de raad van bestuur zich meer bezighoudt met het beleid. Bestuurders worden nu te zeer in beslag genomen met loutere uitvoering.

8. De communicatie moet proactief en op lange termijn gebeuren¹⁸

Op dit ogenblik reageert de OVB veel te casuïstisch. Er wordt in het algemeen *ad hoc* gecommuniceerd naar aanleiding van bijzondere gevallen of met betrekking tot initiatieven van de regering.

Er moet op gestroomlijnde wijze en op geplande tijdstippen gecommuniceerd worden met welbepaalde boodschappen, bijvoorbeeld met betrekking tot de studiekeuze, het aantal advocaten, de rechtsbijstandsverzekering, de schending van de rechten van verdediging, de werking van justitie, enz. ...

9. Verhoogde aandacht voor het Europees niveau¹⁹

Bij elke uitvoering en in elk initiatief dient een Europese reflex plaats te vinden. Wat is het standpunt CCBE? Wat zijn de initiatieven van het Europees parlement en de Europese Commissie? Zijn er (Europese) financiële mogelijkheden en/of voordelen?

Zie bijvoorbeeld de werking van de jeugdadvocaten en de implementatie van richtlijnen, de rechtsbijstandsverzekering en de bescherming van de rechten van de verzekerde, de Salduz webapplicatie.

10. De verkiezing van een ploeg²⁰

Onder het huidige reglement is het verkiesbaar stellen en verkozen worden individueel georganiseerd. De voorzitter stelt zich kandidaat. De bestuurders stellen zich kandidaat. De bestuurders zijn niet afhankelijk van de verkozen voorzitter. Onderling kunnen zij erg van mening verschillen.

De bestuurder kan verkozen worden ongeacht de voorzitter die verkozen wordt en het programma dat deze wil uitvoeren. Heel wat tijd en inspanningen, heel wat energie gaat verloren door een gebrek aan cohesie.

Het moet mogelijk gemaakt worden om een verkiezing van een groep (of een deel van een groep) voor te stellen.

11. Agendering²¹

Een systeem van tijdig kenbaar maken van de verkiezingsprogramma's voor de kandidaat-voorzitter (en in feite ook kandidaat-bestuurders) door te kennen te geven waarvoor men staat, zal - eens de verkiezing achter de rug - toelaten om in de loop van de zomer reeds initiatieven te ontwikkelen. Eens daarin gesteund door de algemene vergadering kan zo een voorsprong genomen worden en kan in een welbepaalde richting gewerkt worden.

Wat de agenda betreft, is het van meet af aan nodig de doelstellingen die men zich heeft gesteld, uit te werken naar kant en klare producten om naar de overheid te gaan (of om

deze in eigen rangen gerealiseerd te zien). De praktijk leert dat hoe beter een voorstel is afgewerkt, hoe meer kans er is dat het in die richting op wetgevend vlak gerealiseerd wordt.

5. Tot slot

Het is nu 5 voor 12 en een perfect ogenblik om nog tijdig initiatieven te nemen die nodig zijn voor het uitvoeren van de hoger vermelde punten.

Tot slot nog voorstellen tot verbetering van justitie die ook de advocaat en de rechtzoekende ten goede komen:

- De vermindering van de gerechtelijke vakantie²² met 3 weken en een gerechtelijke vakantie tussen Kerstmis en Nieuwjaar van 1 week.
- Er moet geijverd worden voor de behandeling van een rechtszaak ten gronde per aanleg binnen het jaar²³ (absoluut noodzakelijk om een gerechtelijke oplossing tot een normale keuzemogelijkheid binnen de methode van geschillenoplossing te behouden).

Tot daar een voorstel tot verandering, uiteraard niet-limitatief, want bepaalde evidente zaken zijn er niet in opgenomen, zoals de aanhoudende eis tot het vergoeden aan 75,00 euro per uur, excl. BTW en kosten in het kader van de 2de lijnbijstand, de informatisering van het proces met daarvoor (en daardoor) de voldoende financiële middelen, de verkiezing van een vicevoorzitter²⁴ en de rol die de NOAB kan opnemen binnen de OVB.

A handwritten signature in black ink, consisting of a circular mark followed by several loops and a long tail.